

গাঙ্গাৰ্ঘ্যপুৰ মহাবিদ্যালয়  
বাংলা — মাধ্যম  
(সাম্মানিক ও মাধ্যম ছাত্রছাত্রীদের)  
দ্বিতীয় সেমেষ্টাৰ  
পেপাৰ : CC/GE-2  
পূৰ্ণমান : ১৫

✱ উত্তৰেৰ নিৰ্দেশিকা :

১. প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ এৰ্কাট স্তৰভেদ হল সংস্কৃত।  
সংস্কৃত ছাড়াও বৈদিক, কথা সংস্কৃত প্ৰাচীন ভাৰতীয়  
আৰ্যভাষাৰ স্তৰে রয়েছে।

২. তিন বীতিৰ ছন্দেৰ মাত্ৰাগণনা বীতিৰ ভিন্নতা —

ক. তিন বীতিৰ ছন্দে মুক্ত অক্ষৰ ১ মাত্ৰা, ব্যতিক্ৰম, প্ৰলম্বকলাবৃত্ত  
ছন্দে মুক্ত অক্ষৰ কখনো কখনো প্ৰস্ফাৰিত উচ্চাৰণে ২ মাত্ৰা হয়।

খ. ৰুদ্ধ অক্ষৰ — মিশ্ৰকলাবৃত্ত ছন্দে অবস্থান অনুযায়ী মাত্ৰা পাৰ্থ।

অ. শব্দেৰ প্ৰথমে ও মাৰ্গে হলে — ১ মাত্ৰা।

আ. শব্দেৰ শেষে থাকলে — ২ মাত্ৰা।

ই. এৰ্কাট শব্দ এৰ্কাট ৰুদ্ধ অক্ষৰ হলে — ২ মাত্ৰা।

কলাবৃত্ত ছন্দে ৰুদ্ধ অক্ষৰ — ২ মাত্ৰা।

দলবৃত্ত ছন্দে ৰুদ্ধ অক্ষৰ — ১ মাত্ৰা।

৩. যমক ও শ্লেষ অলঙ্কাৰেৰ পাৰ্থক্য —

যমক অলঙ্কাৰে এৰ্কাট শব্দ থাকে একাৰ্ষিকতাৰ বাবে  
একাৰ্ষিক অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে।

শ্লেষ অলঙ্কাৰে এৰ্কাট শব্দ থাকে একবাৰ মাত্ৰ  
ব্যৱহৃত হয়ে একাৰ্ষিক অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে।